

Justitiedepartementet
Grundlagsenheten
Tove Axelsson

Vår referens/dnr:
119/2017

103 33 Stockholm

Er referens/dnr:
JU2017/04519-1

2017-10-05

Remissvar

Meddelarskyddslagen – fler verksamheter med stärkt meddelarskydd (SOU 2017:41)

Svenskt Näringsliv har givits möjligheten att yttra sig över betänkandet "Meddelarskyddslagen – fler verksamheter med stärkt meddelarskydd" SOU 2017:41.

Sammanfattning

Utredningens förslag om utökat stärkt meddelarskydd i privat driven men delvis offentligt finansierad verksamhet medför negativa konsekvenser för de företag som berörs med principiella återverkningar på var gränsen för lagstiftning gentemot det privata näringslivet går.

De mest allvarliga konsekvenserna är

- att det innebär ett utökat ingrepp i avtalsfriheten,
- att lojalitetsplikten hos arbetstagarna gentemot arbetsgivaren förminskas,
- att skyddet för företagshemligheter urholkas
- att konkurrensnackdelar uppstår för de företag som via massmedia kan komma att få sina företagshemligheter avslöjade eller som kommer att kritiseras i massmedia på felaktiga grunder
- att förslaget medför gränsdragningsproblem avseende om en verksamhet omfattas av meddelarskydd eller inte.

Svenskt Näringsliv anser att de möjligheter som redan idag finns för anställda att slå larm vid allvarliga missförhållanden, är tillräckliga.

Svenskt Näringsliv avstyrker lagförslaget.

Förstärkt meddelarskydd vare sig nödvändigt eller lämpligt

Enligt Svenskt Näringsliv saknas det objektivt godtagbara skäl bakom kravet på ett utökat meddelarskydd och vi har inga uppgifter om att det skulle förhålla sig så att enskilda medarbetare har råkat ut för arbetsgivarens repressalier som en följd av kontakter med media om arbetsplatsrelaterade frågor i de branscher som nu berörs av detta lagförslag. I de fall så faktiskt skett har det snarare handlat om upplevda arbetsmiljöbehov hos individen eller dennes fackförening, som man enligt egen utsago har försökt åstadkomma bättring på genom samverkan med arbetsgivaren, emellertid utan framgång.

När arbetsrättsliga åtgärder har vidtagits gentemot en enskild medarbetare är det inte ovanligt att det funnits samarbetssvårigheter, hot mot kollegor och andra angränsande brott mot anställningsavtalet parallellt med informationsröjandet till massmedia. De arbetsrättsliga konsekvenserna har således varit kopplade till dessa allvarliga brister i beteendet hos medarbetaren, och har därmed inte inneburit ett ingrepp i individens yttrandefrihet.

Ett utökat meddelarskydd enligt utredningens förslag skulle sålunda inte innebära en relevant förbättring av medarbetarens yttrandefrihet. Svenskt Näringsliv anser att det finns en risk att det i arbetsrättsliga tvister kommer kunna göras gällande att de arbetsrättsliga åtgärderna i själva verket är hänförliga till att någon utnyttjat sitt meddelarskydd.

En förstärkning av meddelarskyddet, i synnerhet om den avsedda lagstiftningen ska gälla före lagen om företagshemligheter, kan leda till att viktigt skydd för företagshemligheter försvagas.

Nedan följer Svenskt Näringslivs synpunkter på betänkandet:

3.2.4 Avgränsning av offentligt finansierade verksamheter/verksamhetsgrenar

I de fall som otydlighet råder mellan de områden där meddelarskyddslagen är tillämplig och de områden där så inte är fallet, kommer en betydande osäkerhet råda om vad som gäller. Denna osäkerhet kommer göra sig än mer gällande i de branscher som berörs av detta lagförslag. Anledningen är att delar av dessa verksamheter är helt privat finansierat och andra delar är offentligt finansierat. Detta kan variera över tiden och gränserna kanske inte alltid är tydliga. En arbetstagare riskerar arbetsrättsliga konsekvenser om denne missbedömt vilka rättigheter som han eller hon må ha med stöd av meddelarskyddslagen och en chef kan riskera straff för en missbedömning av vilken verksamhet som hör till privat- respektive offentlig finansiering.

Risken för misstag kan förvisso minskas om verksamheten organiseras med gränsdragningsproblematiken som utgångspunkt. Betänkandet sid 35: "... det ligger i verksamhetsutövares intresse att organisera sin verksamhet så att meddelarskyddslagen kan tillämpas på ett riktigt sätt i verksamheten".

Svenskt Näringsliv tror inte att det kommer var särskilt vanligt förekommande att en verksamhetsutövare kommer att organisera sin verksamhet med meddelarskyddslagen som utgångspunkt. Det finns många skäl att organisera en verksamhet på ett visst vis, men att göra det med utgångspunkt från att Meddelarskyddslagens ska vara applicerbar på verksamheten, är troligen inte ett prioriterat skäl. Därmed kommer gränsdragningsproblemen att kvarstå.

4.2.5 Yttrande- och meddelarfrihet för privatanställda

Som Svenskt Näringsliv yttrade i remissyttrandet inför att meddelarskyddslagen (2017:151) skulle antas, innebär meddelarskyddslagen en inskränkning av lojalitetsplikten. Lojalitetsplikten innebär att arbetstagaren har tystnadsplikt avseende förhållanden och uppgifter i arbetsgivarens verksamhet som det kan vara till skada för arbetsgivaren om de röjs. Meddelarskyddet innebär att en arbetstagare, utan risk för någon konsekvens, kan sprida information som kanske har ytterst begränsat allmänt intresse men som kan orsaka arbetsgivaren stor skada. Den omständigheten att meddelarskyddet bara gäller gentemot grundlagsskyddade medier är inte en förmildrande omständighet, tvärtom. Det är genom spridning till tidningar, radio och TV som stor spridning kan erhållas mycket snabbt. Stor skada kan tveklöst åsamkas den privata arbetsgivaren om det är företagshemligheter som på detta sätt ges spridning. Likaså finns det en uppenbar risk för stor skada om allehanda uppgifter sprids som senare visar sig vara felaktiga. En initial massmediarapportering om ett skeende, som "satt sig" i allmänhetens ögon men som senare visar sig vara felaktig, kan var svår, kanske omöjlig, att korrigera i den meningen att allmänheten senare omprövar bilden mot bakgrund av de korrigeringar uppgifter som framkommit. Den s.k. "Carema-skandalen" är ett exempel på hur ett enskilt företag drabbats hårt "när drevet går". Att anklagelserna mot bolaget senare visade sig vara grundlösa hjälpte inte bolaget: skadan var redan skedd.

Att mot den bakgrunden utöka det område där det ännu finns legala medel att beivra sådana förfaranden är synnerligen olämpligt.

Skydd för företagshemligheter 4.3 och 7.1.3

Svenskt Näringsliv har låtit advokatfirman Cederquist utreda konsekvenserna av lagförslaget avseende företagshemligheter. Promemorian bifogas som bilaga 1. Advokatfirmans promemoria visar på vissa allvarliga konsekvenser av det utökade meddelarskyddet. Meddelarskyddslagen kan exempelvis användas av arbetstagare som vill ta med sig företagshemligheter till konkurrerande verksamhet, av missnöjda arbetstagare som vill straffa sin arbetsgivare, av arbetstagare som vill sälja sin arbetsgivares affärshemligheter för egen vinning och av arbetstagare som vill medverka till handel med insiderinformation.

En annan konsekvens av förslaget skulle kunna vara att företagshemlig information, mer än i dag, hålls i en snävare krets. Därmed kommer det fria informationsflödet hämmas i företagen. Svenskt Näringsliv delar alltså inte betänkandets uppfattning på under 7.1.4 (sid 135): "Redan i dag torde det vara så att viss information lämnas endast till en mycket begränsad krets, varför detta inte borde ha någon mer avgörande betydelse för samarbetsklimatet". Företagshemligheter förekommer naturligtvis ofta inom företagsledning, d v s den personkrets som inte omfattas av lagen, men även den personal som t ex forskar om framtida produkter eller den personal som sköter upphandling och anbudsgivning, har tillgång till företagshemlig information. Med lagförslaget kommer benägenheten att internt i företagen dela med sig av hemlig information inskränkas än mer.

Införandet av Meddelarskyddslagen 2017 har inneburit att de arbetstagare som omfattas av lagen kan, utan hinder av regleringen om företagshemligheter, röja företagshemligheter utan att riskera någon rättslig konsekvens av det. För att inte förvärpa de negativa konsekvenserna av Meddelarskyddslagen, såvitt avser företagshemligheter, är det Svenskt Näringslivs anser att man inte ska utvidga lagens tillämpningsområde som betänkandet föreslår.

6.2.3 Inga ytterligare verksamheter föreslås blir omfattade av lagens tillämpningsområde

Svenskt Näringsliv instämmer i betänkandet, att det inte är lämpligt att utvidga meddelarskyddet till att omfatta ytterligare områden, utöver de som föreslås i betänkandet. Som framgått ovan anser Svenskt Näringsliv att inte heller den föreslagna utvidgningen bör genomföras.

7.1.3 Konsekvenser för verksamheterna, brukarna och konkurrensförhållandena

Svenskt Näringsliv delar inte betänkandets slutsats att "det saknas skäl att befara konkurrensproblematik, eftersom samma regler om meddelarskydd kommer att gälla för de privata verksamheter som omfattas av lagen som för offentlig verksamhet inom de nya verksamhetsområdena". En offentlig verksamhet kan inte försättas i konkurs och kan under lång tid tillåtas gå med underskott. En privat verksamhet däremot kommer förr eller senare att försättas i konkurs om den går med förlust. Detta skapar en kapitalförlust hos en enskild person. Det är, enligt Svenskt Näringsliv, inte möjligt att, i konkurrenshänseende jämställa privat respektive offentligt ägd verksamhet. Det har helt olika ekonomiska förutsättningar för driften av verksamheten.

Det kommer även uppstå konkurrensnackdelar för de företag som via massmedia får företagshemligheter avslöjade eller kritiseras på felaktiga grunder och de företag som inte blir utsatta för detta.

Svenskt Näringsliv



Peter Jeppsson

CEDERQUIST

1. INLEDNING

1. Riksdagen har antagit lagen om särskilt skydd mot repressalier för arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden (repressalielagen), vilken träder i kraft den 1 januari 2017. I repressalielagens definition av allvarliga missförhållanden ingår alla brott med fängelse på straffskalan oavsett hur avlägset det är att brottet faktiskt skulle medföra åtal och fängelse.¹ I begreppet ingår även bl.a. felaktigt användande av allmänna tillgångar, brott mot interna regler och principer samt oetiska förhållanden i övrigt.²
2. Repressalielagen ger alla arbetstagare, även inhyrda och i företagsledande ställning, en rätt att utan repressalier slå larm internt eller till sin arbetstagarorganisation om i) allvarliga missförhållanden. Lagen ger också en arbetstagare som har ii) fog för ett påstående om allvarliga missförhållanden en rätt att slå larm externt om han iii) antingen först slagit larm internt utan att arbetsgivaren inom rimlig tid vidtagit skäliga åtgärder och informerat arbetstagaren om detta eller om han av något annat skäl hade fog för att slå larm externt.³
3. Regeringen har nu lagt en lagrådsremiss med förslag att riksdagen med ikraftträdande den 1 april 2017 ska anta en lag om meddelarskydd i vissa privata verksamheter (meddelarskyddslagen). Lagen ger vissa arbetstagare (inte inhyrda och inte vissa personer i företagsledande ställning) i verksamheter inom skola, vård och omsorg som i vart fall till del är offentligt finansierad ett utökat skydd mot repressalier. Den som omfattas av skyddet ska som utgångspunkt vara fredad från repressalier vid larm till media även om i) frågan överhuvudtaget inte rör ett missförhållande, ii) arbetstagarens påståenden i sak är obefogade och det därtill är iii) obefogade för honom att slå larm till media.
4. Att utöka meddelarskyddet till verksamheter som är offentligt finansierade kan ur flera perspektiv vara lovvärt. Eftersom meddelarskyddslagen inte gör undantag för affärshemligheter möjliggör den emellertid kringgåenden som knappats kan vara avsedda. Detsamma gäller då meddelarskyddslagen inte gör undantag för information som är börspåverkande.

2. MEDDELARSKYDDSLAGEN MÖJLIGÖR KRINGGÅENDEN AVSEENDE FÖRETAGSHEMLIGHETER

- 2.1 **Lagen kan användas av arbetstagare som vill ta med sig företagshemligheter till konkurrerande verksamhet**
5. En arbetstagare som i förtroende har fått del av företagshemligheter i sin anställning och som efter avslutad anställning utnyttjar dessa företagshemligheter i konkurrerande verksamhet

¹ Se prop. 2015/16:128 s. 40 f.

² Se prop. 2015/16:128 s. 42 f.

³ Se prop. 2015/16:128 s. 63 ff.

kan enligt 7 § lagen om skydd för företagshemligheter (företagshemlighetslagen) bli skadeståndsansvarig gentemot sin tidigare arbetsgivare. Visserligen krävs för skadeståndsansvar synnerliga skäl. Praxis har emellertid visat att regeln har ett tämligen brett tillämpningsområde; när arbetstagaren under anställningen systematiskt samlat på sig företagshemligheter för att efter anställningens upphörande bedriva konkurrerande verksamhet med den tidigare arbetsgivaren har synnerliga skäl för skadeståndsansvar ansetts föreligga.⁴

6. En förutsättning för ansvar är dock att informationen hålls hemlig, i annat fall utgör informationen inte längre en företagshemlighet (1 § första stycket företagshemlighetslagen). Om en anställd med stöd av meddelarskyddslagen låter media publicera företagshemligheterna upphör de att vara hemliga. Meddelarskyddslagen möjliggör således för den som är på väg att lämna sin anställning för att starta konkurrerande verksamhet och för detta ändamål systematiskt samlat på sig företagshemligheter, att lämna företagshemligheterna till media för att där efter, när företagshemligheterna blivit offentligtgjorda, utan möjlighet för sin tidigare arbetsgivare att ingripa använda företagshemligheterna i den konkurrerande verksamheten.

2.2 Lagen kan användas av missnöjda arbetstagare som vill bestraffa sin arbetsgivare

7. En klar konsekvens av meddelarskyddslagen är att anställda som omfattas av lagen och är i konflikt med sin arbetsgivare eller bara allmänt missnöjda, efter eget skön och utan möjlighet till ingripande från arbetsgivaren, kan bestraffa sin arbetsgivare genom att lämna ut affärshemligheter för publicering i media. Det är möjligt att denna konsekvens är godtagen av regeringen utifrån den av regeringen anförda utgångspunkten att *"flertalet anställda även fortsättningsvis kommer att känna en lojalitet mot sin arbetsgivare [...] och inte i onödan lämna ut företagshemligheter"*.⁵ Vid valet av denna utgångspunkt synes regeringen emellertid inte ha beaktat att meddelarskyddslagen i sig skapar ett incitament för arbetstagare som är eller kan komma att hamna i konflikt med sin arbetsgivare att lämna ut företagshemligheter till media.⁶ Eftersom dessa arbetstagare har en egen vinning av att lämna ut hemligheterna kommer de

⁴ Se Wainikka, Företagshemligheter, s. 57.

⁵ Lagrådsremiss den 1 september 2016 ang. stärkt meddelarskydd för privatanställda i offentligt finansierad verksamhet (nedan Remiss meddelarskydd), s. 38.

⁶ Det kan antas att de fysiska personer som företräder arbetsgivaren (arbetsgivarfysikerna), liksom folk i största allmänhet, är riskaversiva i förhållande till att agera på ett sätt som kan föranleda ett eget straffrättsligt ansvar. Arbetsgivarfysikerna kan således generellt förväntas vilja hålla en betydande säkerhetsmarginal till det straffrättsligt sanktionerade området och därför undvika att medverka till varje form av avskedande, uppsägning, meddelande av disciplinpåföljd eller en liknande åtgärd mot anställda som lämnat ut affärshemligheter till media redan vid en mindre risk för att detta skulle kunna misstänkas utgöra ett ingripande mot själva utlämnandet av affärshemligheterna till media. (Jfr 4 och 7 §§ i Lagrådsremissen, s. 6.) Det kan många gånger vara tillåtet för en arbetsgivare som hamnat i konflikt med en arbetstagare att vidta sanktioner mot arbetstagaren. Arbetsdomstolens praxis visar också att arbetsgivare inte räds att använda de lagliga sanktioner som står till buds. En arbetstagare som är eller kan komma att hamna i konflikt med sin arbetsgivare kan alltså riskera sanktioner. Om en sådan arbetstagare väljer att lämna ut affärshemligheter till media försätter han emellertid arbetsgivarfysikerna i en position där de kan komma att riskera att misstänkas för brott om de medverkar till sanktioner mot arbetstagaren. Arbetsgivarfysikerna kan därigenom bli ovilliga att medverka till även sådana sanktioner mot arbetstagaren som arbetsgivaren ändå hade vidtagit. En arbetstagare som är eller kan komma att hamna i konflikt med sin arbetsgivare kan alltså minska sannolikheten för att bli utsatt för sanktioner från arbetsgivaren genom att lämna ut affärshemligheter till media. Meddelarskyddslagen ger sålunda sådana arbetstagare ett incitament att lämna ut affärshemligheter.

inte anse att detta sker i onödan. Det kan vidare ifrågasättas om anställda som är eller kan komma att hamna i konflikt med sin arbetsgivare tillhör det enligt regeringen flertalet anställda som kan förväntas ha fortsatt lojalitet mot sin arbetsgivare.

2.3 Lagen kan användas av arbetstagarna som vill sälja sin arbetsgivares affärshemligheter för egen vinning

8. Att en meddelare agerat mot betalning – sålt information – innebär inte att meddelarskyddet sätts åt sidan.⁷ Meddelarskyddslagen innebär alltså en möjlighet för arbetstagaren att lämna ut sin arbetsgivares affärshemligheter till media mot betalning, allt utan möjlighet för arbetsgivaren att ingripa.
9. Regeringen utgår vid sin bedömning från att *”medierna kommer att ta ett fortsatt ansvar för vad som publiceras”*.⁸ Som regeringen uppmärksammar omfattar emellertid meddelarskyddet även meddelanden till webplatser som har utgivningsbevis för databasen (frivilligt grundlagskydd).⁹ I ljuset av exempelvis Lexbase visar det att verkligheten tyvärr inte svarar upp mot regeringens förhoppning om ett ansvarsfullt medielandskap. Tvärtom måste utgångspunkten vara att även meddelarskyddslagen kommer att användas av krafter med andra motiv än de som lagen utformats för.
10. En durkdriven företagare kan alltså använda meddelarskyddslagen för att starta en grundlagskyddad hemsida för publicering av företagshemligheter. Dessa hemligheter kan med stöd av meddelarskyddslagen förvärvas – mot betalning – från alla arbetstagare som omfattas av lagen utan möjlighet för deras arbetsgivare att ingripa. Det torde vidare inte kunna finnas något hinder mot att det ”journalistiska” sökandet efter företagshemligheter inriktas mot sådana hemligheter som läsarna av publikationen är särskilt intresserad av. I praktiken kan alltså meddelarskyddslagen användas för att köpa hemligheter direkt från företags anställda.

3. MEDDELARSKYDDSLAGEN MÖJLIGGÖR KRINGGÅENDEN AV MARKNADSMISSBRUKSLAGEN

3.1 Inledning

11. Regeringen lade den 19 oktober 2016 fram en proposition om effektiv bekämpning av marknadsmissbruk. Denna innehåller förslag till en ny lag om straff för marknadsmissbruk på värdepappersmarknaden (marknadsmissbrukslagen) som bygger på marknadsmissbruksdirektivet 2014/57/EU. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 februari 2017,¹⁰ dvs. innan meddelarskyddslagen föreslås träda i kraft i april 2017.
12. Enligt 2 kapitlet 3 § marknadsmissbrukslagen döms som utgångspunkt den som uppsåtligt röjer information som han inser eller borde inse är insiderinformation för obehörigt röjande av

⁷ Se Axberger, Yttrandefrihetsgrundlagarna, andra uppl., s. 142.

⁸ Remiss meddelarskydd, s. 37.

⁹ Se Remiss meddelarskydd, s. 19.

¹⁰ Se prop. 2016/17:22 s. 2.

insiderinformation.¹¹ Regeringen har emellertid uttalat att det inte skadar allmänhetens förtroende för värdepappersmarknaden att röja insiderinformation som samtidigt som den röjs blir allmänt känd.¹² Idag är därför från det straffrättsliga ansvaret undantaget den situationen att informationen blir allmänt känd samtidigt med att den röjs.¹³ Enligt 2 kapitlet 3 § andra stycket marknadsmissbruklagen föreslås detta undantag från det straffrättsliga ansvaret finnas kvar. Såsom idag torde det alltså även i framtiden vara tillräckligt att t.ex. en lokal tidning publicerat informationen för att informationen ska anses bli allmänt känd samtidigt med att den röjs.¹⁴

13. Den som utnyttjar sin meddelarfrihet gör det med syftet att viss information ska bli allmänt känd och det slutliga offentliggörandet i massmedia kommer inte att kunna beivras som obehörigt röjande av insiderinformation just eftersom informationen blir allmänt känd samtidigt med att den röjs. Det framstår då inte som näraliggande, redan vid en tolkning av 2 kapitlet 3 § marknadsmissbruklagen som sådan, att röjandet inför den journalist som därefter ska göra uppgiften allmänt känd skulle vara kriminaliserat. Straffrättsligt ansvar för obehörigt röjande av insiderinformation för någon som meddelar sig med en behörig mottagare för meddelarskyddet framstår alltså som mindre sannolikt redan utifrån hur bestämmelsen om obehörigt röjande av insiderinformation är uppbyggd.

3.2 Lagen kan användas för att handla med insiderinformation

14. I marknadsmissbrukslagen anges som utgångspunkt ett straffrättsligt ansvar för den som handlar på värdepappersmarknaden på grundval av insiderinformation. Med insiderinformation menas information av specifik natur som inte har offentliggjorts.¹⁵ Undantaget från det straffrättsliga området vid röjande av insiderinformation (när informationen bli allmänt känd vid röjandet) använder alltså visserligen inte samma definition av att informationen ska vara publik som används för att avgränsa vad som utgör insiderinformation (att informationen inte har offentliggjorts). Vad som avses med att informationen *offentliggjorts* är vidare inte klart. Det framstår dock som osannolikt att kriminaliseringen skulle vara så långtgående att någon som läser en distribuerad lokaltidning skulle kunna anses få insiderinformation.
15. En arbetstagare kan mot ovanstående bakgrund överlämna insiderinformation till en journalist som därefter låter publicera informationen i en lokaltidning. En vän till arbetstagaren som är en av de första som får tidningen (som delas ut succesivt under dagen) ser till att vara hemma när tidningen kommer och handlar utifrån informationen så snart hon har tidningen i sin hand. Eftersom det tar en viss tid från det att tidningen distribuerats till dess att den marknadspåverkande informationen når en så stor spridning att börsen hinner vidta åtgärder torde det inte föreligga hinder mot att på detta sätt tillgodogöra sig avsevärda vinster. Allt utan möjlighet

¹¹ Se prop. 2016/17:22, s. 28.

¹² Se prop. 2016/17:22, s. 284 f. och prop. 1999/2000:109 s. 56 f.

¹³ Se 7 § andra stycket lag (2005:377) om straff för marknadsmissbruk vid handel med finansiella instrument.

¹⁴ Se prop. 2016/17:22, s. 284 f. som anger att undantaget från det straffrättsliga ansvaret när informationen blir allmänt känd samtidigt med att den röjs inte är hämtat från marknadsmissbruksdirektivet utan från nuvarande bestämmelser samt förarbetena till nuvarande bestämmelser prop. 2004/05:142 s. 66 som hänvisar till prop. 1990/91:42 s. 83. Av förarbetena följer att informationen blir allmänt känd när tidningen lämnar tryckeriet.

¹⁵ Se 1 kapitlet 4 § och 2 kapitlet 1 § marknadsmissbrukslagen jämte artikel 7 i marknadsmissbruksförordningen.

för det allmänna och, om meddelarskyddslagen införs, inte heller arbetsgivaren att vidta några åtgärder.

3.3 Lagen kan användas för att minska allmänhetens förtroende för den finansiella marknaden

16. Allmänhetens förtroende för de finansiella marknaderna fordrar att väsentlig kurspåverkande information från bolaget når alla samtidigt.¹⁶ Den arbetstagare som är missnöjd eller i konflikt med sin arbetsgivare eller i största allmänhet kritisk till att arbetsgivarens aktier handlas på en öppen marknad kan emellertid med stöd av meddelarskyddslagen återkommande välja att lämna ut kurspåverkande information genom media, exempelvis lokaltidningar, på ett sätt som inte återspeglar moderna krav på att väsentlig information ska nå alla samtidigt. Härigenom minskas allmänhetens förtroende för den finansiella marknaden samtidigt som det kan bli svårt för arbetsgivaren att överhuvudtaget låta handeln av sina aktier på börserna fortsätta. Allt utan möjlighet för det allmänna och, om meddelarskyddslagen införs, arbetsgivaren att vidta några åtgärder.

4. TIDIGARE ARGUMENT FÖR INSKRÄNKNINGAR HAR FORTFARANDE BÄRING

17. Som framgår ovan införde lagstiftaren ett antal begränsningar i den antagna repressalielagen. Däribland att repressalieförbudet endast avsåg uppgifter om i) allvarliga missförhållanden, att arbetstagaren måste ha ii) fog för sitt påstående om allvarliga missförhållanden och har rätt att slå larm externt endast om han iii) hade fog att slå larm externt. Dessa begränsningar finns emellertid inte i den föreslagna meddelarskyddslagen vilket därigenom också skapar utrymme för allvarliga kringgåenden. Några av dessa har behandlats ovan.
18. Begränsningarna i) – iii) som infördes vid avgivande av propositionen i mars 2016 motiverades ingående. Regeringen ansåg sålunda att endast i) allvarliga missförhållanden skulle omfattas bl.a. eftersom det är *”ofrånkomligt att visselblåsning också kan innebära att arbetsgivarens verksamhet skadas”*, att även *”enskilda personers intressen riskerar att skadas”* och att en annan reglering skulle vara *”tvistedrivande i en omfattning som enligt regeringens mening inte kan motiveras utifrån arbetstagarens behov av ett särskilt skydd mot repressalier i sådan situation”* samt, *”vilket erfarenheterna från Norge” visar, riskerar ”leda till tvister om sådant som snarare har karaktären av missnöjesyttringar och konflikter mellan arbetstagare än larm om missförhållanden inom verksamheten”*.¹⁷
19. Regeringen ansåg vidare att en arbetstagare bör ii) ha fog för en uppgift vid externa larm eftersom om uppgifterna *”är felaktiga och de missförhållanden som larmet avser inte förekommit finns det inte samma anledning för rättsordningen att skydda den arbetstagare som lämnat de felaktiga uppgifterna”*, att det är *”viktigt för arbetsgivaren att arbetstagaren inte ges särskilt skydd mot repressalier vid grundlösa påståenden som lämnas till mottagare utanför verksamheten, eftersom sådana påståenden kan medföra skada för arbetsgivaren”* och att det

¹⁶ Jfr prop. 1999/2000:109 s. 57.

¹⁷ Se prop. 2015/16:128 s. 37 f.

vid felaktiga uppgifter finns *”en risk för att arbetsgivaren genom larmet skadas på ett omotiverat sätt”*.¹⁸

20. Slutligen ansåg regeringen att en arbetstagare måste iii) ha fog för att vända sig direkt till media eftersom *”det får anses vara en grundläggande del i den lojalitetsplikt som arbetstagare är bundna av att arbetstagaren när det är möjligt och rimligt först vänder sig till arbetsgivaren med uppgifter om missförhållanden i verksamheten”*.¹⁹
21. Sammanfattningsvis har regeringen låtit begränsa skyddet mot repressalier enligt i) – iii) ovan på mycket goda grunder. Det svårt att se att skälen för dessa begränsningar överhuvudtaget tappat i styrka sedan mars 2016. Under alla omständigheter är det inte möjligt att skälen uttunnats till sådan grad att ingen av begränsningarna nu behövs.

5. SAMMANFATTNING

4. Att utöka meddelarskyddet till verksamheter som är offentligt finansierade kan ur flera perspektiv vara lovvärt. Eftersom meddelarskyddet inte föreslås ha några särskilda begränsningar avseende företagshemligheter och marknadsmissbruk öppnar lagen emellertid upp för anmärkningsvärda kringgåenden.
22. Meddelarskyddslagen kan exempelvis användas av arbetstagare som vill ta med sig företagshemligheter till konkurrerande verksamhet, av missnöjda arbetstagare som vill straffa sin arbetsgivare, av arbetstagare som vill sälja sin arbetsgivares affärshemligheter för egen vinning, av arbetstagare som vill medverka till handel med insiderinformation, av arbetstagare som vill minska allmänhetens förtroende för den finansiella marknaden och av arbetstagare som vill omöjliggöra för arbetsgivaren att överhuvudtaget låta sina aktier handlas på börsen.
23. Härtill kommer att lagstiftaren så sent som i mars 2016 på mycket goda grunder val att repressalieförbudet ska ha vissa begränsningar. Skälen för dessa begränsningar har samma styrka idag och i förhållande till meddelarskyddslagen.
24. Utöver ovanstående är det viktigt att regleringen på arbetsmarknaden är tydlig och lätt att tillämpa för arbetsmarknadens parter. Särlösningar och parallella system bör därför undvikas.
25. Slutsatsen blir sålunda att riksdagen inte bör bifalla regeringens förslag till meddelarskyddslag utan istället först låta utvärdera resultatet av repressalielagen (som ännu inte trätt i kraft). Vill riksdagen gå vidare med meddelarskyddslagen bör i vart fall, för att minska risken för de mest uppseendeväckande kringgåendemöjligheterna, ett tillägg enligt nedan till 6 § göras så att bestämmelsen undantar även företagshemligheter och insiderinformation.

6 § Denna lag medför inte någon rätt att lämna ut handlingar. [Lagen medför inte heller någon rätt att lämna ut information i strid med lagen \(1990:409\) om skydd för företagshemligheter eller som utgör insiderinformation enligt lagen \(2017:XXX\) om straff för marknadsmissbruk på värdepappersmarknaden.](#)

¹⁸ Se prop. 2015/16:128 s. 71.

¹⁹ Se prop. 2015/16:128 s. 65.